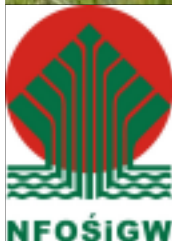

Europejskie uwarunkowania i ograniczenia wsparcia proprzyrodniczego rolnictwa

Fot. A. Jermaczek

Opracowanie wsparł
NFOŚiGW w ramach
projektu
„Dofinansowanie
instytucjonalne POE
na lata 2010-2011”

„Jak dbać o obszar Natura 2000 i wody w procesach planowania i na co dzień”, Ciężen 18-19.04.2011
Tę prezentację wolno rozpowszechniać - CC-BY licence

Paweł Pawlaczek

Korzyści czy kłopoty?

Fot. A. Jermaczek

Niektóre formy działalności rolniczej wręcz sprzyjają zachowaniu wielu siedlisk przyrodniczych i gatunków będących przedmiotami ochrony w Naturze 2000 ...

Są wspierane, np. za pomocą podwyższonych płatności rolnośrodowiskowych

... ale niektóre inne działania podejmowane w rolnictwie mogą być szkodliwe dla gatunków i siedlisk przyrodniczych...

Są blokowane, za pomocą „minimalnych norm” i przepisów o ochronie przyrody

Fot. A. Jermaczek

Natura 2000 a rolnictwo

Natura 2000 nie może istnieć bez rolnictwa

Paradygmat:

1. Uciążliwości Natury 2000 powinny być rolnikowi skompensowane
2. Działania przyrodniczo szkodliwe nie powinny być wspierane
3. Działania korzystne przyrodniczo powinny być wspierane

Wspólna Polityka Rolna

Deklaratywnie: **modelowe gospodarstwo rolne w UE:**

- ma się opierać na rodzinnym gospodarstwie rolnym
- gospodarstwo ma świadczyć usługi wykraczające poza sferę produkcji żywności i wspierać środowisko naturalne na obszarze gospodarstwa
- rolnicy mają chronić przestrzeń ekologiczną, walory środowiska przyrodniczego i zasoby kultury lokalnej
- różnicowanie działalności rolnej jako źródła dochodu i zatrudnienia ma stabilizować region wiejski

I Filar

- Płatności bezpośrednie + organizacja rynków

Pod warunkami środowiskowymi !

II Filar

- Płatności rolnośrodowiskowe
- Płatności Natura 2000
- Melioracje, zalesianie ...

Założenie: korzyści środowiskowe !

(III Filar) Leader

- Wsparcie różnych aktywności zorganizowanych wiejskich społeczności lokalnych

Mogą obejmować elementy przyrodniczo-środowiskowe, kulturowo-przyrodnicze itp..

Warunki środowiskowe - cross compliance (wzajemna zgodność)

Punkt A.

Rozporządzenie Rady (WE) 73/2009

Środowisko

1.	Dyrektywa Rady 79/409/EWG z dnia 2 kwietnia 1979 r. w sprawie ochrony dzikiego ptactwa (Dz.U. L 103 z 25.4.1979, s. 1)	Artykuł 3 ust. 1, art. 3 ust. 2 lit. b), art. 4 ust. 1, 2 i 4 oraz art. 5 lit. a), b) i d)
2.	Dyrektywa Rady 80/68/EWG z dnia 17 grudnia 1979 r. w sprawie ochrony wód podziemnych przed zanieczyszczeniem spowodowanym przez niektóre substancje niebezpieczne (Dz.U. L 20 z 26.1.1980, s. 43)	Artykuł 4 i 5
3.	Dyrektywa Rady 86/278/EWG z dnia 12 czerwca 1986 r. w sprawie ochrony środowiska, w szczególności gleby, w przypadku wykorzystywania osadów ściekowych w rolnictwie (Dz.U. L 181 z 4.7.1986, s. 6)	Artykuł 3
4.	Dyrektywa Rady 91/676/EWG z dnia 12 grudnia 1991 r. dotycząca ochrony wód przed zanieczyszczeniami powodowanymi przez azotany pochodzenia rolniczego (Dz.U. L 375 z 31.12.1991, s. 1)	Artykuł 4 i 5
5.	Dyrektywa Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 r. w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory (Dz.U. L 206 z 22.7.1992, s. 7)	Artykuł 6 i art. 13 ust. 1 lit. a)

Także: zdrowie publiczne, zdrowie zwierząt i roślin, dobrostan zwierząt, rejestracja zwierząt

„Polskie tłumaczenie” wymogów wzajemnej zgodności

Obwieszczenia MRRiRW w sprawie „wykazu wymogów określonych w przepisach Unii Europejskiej z uwzględnieniem przepisów krajowych wdrażających te przepisy” - powołują się na polskie akty prawne, publikowane w Monitorze Polskim

- 19 marca 2009
- 17 marca 2010
- 28 grudnia 2010
- 16 marca 2011

Rozporządzenie MRRiRW w sprawie minimalnych norm

- 11 marca 2010

Wymogi wzajemnej zgodności

Fot ([Hans Hillewaert](#)) z Wikimedia Commons

Przepis obowiązywał od początku (2009 r.), lecz brzmienie ewoluowało.

Przestrzega się wymagań wynikających z planów zadań ochronnych albo planów ochrony Natura 2000, w zakresie dotyczącym gatunków ptaków wymienionych w załączniku nr 2 do rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 12 stycznia 2011 r. w sprawie OSO, które spełniają kryteria określone w rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 13 kwietnia 2010 r. *w sprawie siedlisk przyrodniczych oraz gatunków będących przedmiotem zainteresowania Wspólnoty, a także kryteriów wyboru obszarów kwalifikujących się do uznania lub wyznaczenia jako obszary Natura 2000*

Wymogi wzajemnej zgodności

Fot. Mindaugas Urbonas form Lithuanian Wikipedian, Wikimedia Commons

Nowy przepis, od 2011 r.

Przestrzega się zakazu niszczenia siedlisk i ostoi ptaków objętych ochroną na podstawie przepisów § 2 i 3 rozporządzenia w sprawie gatunków dziko występujących zwierząt i wymienionych w załącznikach nr 1 i 2 do tego rozporządzenia [wszystkie chronione]

W strefach ochrony ostoi, miejsc rozrodu i regularnego przebywania ptaków wymienionych w załączniku nr 5 do rozporządzenia w sprawie gatunków dziko występujących zwierząt [strefowe] zabrania się (bez zezwolenia RDOS z art. 60.7 uop):

- wycinania drzew lub krzewów
- dokonywania zmian stosunków wodnych, jeżeli nie jest to związane z potrzebą ochrony poszczególnych gatunków
- wznoszenia obiektów, urządzeń i instalacji

Wymogi wzajemnej zgodności

Fot. Mindaugas Urbonas form Lithuanian Wikipedia, Wikimedia Commons

*Od początku (2009 r.)
lecz brzmienie
ewoluowało*

*Co to jest 'zezwolenie
na podstawie art. 52??'*

Przestrzega się zakazu umyślnego chwytania oraz zabijania ptaków objętych ochroną na podstawie przepisów § 2 i 3 rozporządzenia w sprawie gatunków dziko występujących zwierząt i wymienionych w załącznikach nr 1 i 2 do tego rozporządzenia.

Przestrzega się zakazu umyślnego niszczenia gniazd i jaj lub umyślnego płoszenia ptaków objętych ochroną na podstawie przepisów § 2 i 3 rozporządzenia w sprawie gatunków dziko występujących zwierząt i wymienionych w załączniku nr 1 i 2 do tego rozporządzenia.

Powyższe zakazy nie dotyczą rolnika, który posiada wydane na podstawie art. 52 ust. 2 lub art. 56 ust. 1 lub 2 ustawy o ochronie przyrody pozwolenie na odstępstwo od zakazu umyślnego niszczenia gniazd i jaj lub umyślnego płoszenia ptaków objętych ochroną

Wymogi wzajemnej zgodności

*Od początku (2009 r.)
lecz brzmienie
ewoluowało*

Przestrzega się wymagań wynikających z planów zadań ochronnych sporządzonych na podstawie art. 28 ust. 5 ustawy o ochronie przyrody albo planów ochrony sporządzonych na podstawie art. 29 ust. 3 ustawy o ochronie przyrody w zakresie dotyczącym typów siedlisk przyrodniczych, gatunków zwierząt oraz gatunków roślin, wymienionych w załącznikach nr 1-3 do rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 13 kwietnia 2010 r. w sprawie siedlisk przyrodniczych oraz gatunków będących przedmiotem zainteresowania Wspólnoty, a także kryteriów wyboru obszarów kwalifikujących się do uznania lub wyznaczenia jako obszary Natura 2000 (Dz. U. Nr 77, poz. 510)

Wymogi wzajemnej zgodności

Od początku (2009 r.)

Przestrzega się zakazu umyślnego zrywania, niszczenia i uszkodzania oraz zbioru roślin objętych ochroną na podstawie przepisów § 2 rozporządzenia w sprawie gatunków dziko występujących roślin i wymienionych w załączniku nr 1 do tego rozporządzenia w zakresie w jakim gatunki roślin wymienione w tym załączniku pokrywają się z załącznikiem nr 4 lit. b do dyrektywy Rady 92/43/EWG

Minimalne normy

Fot Sergej Yeliseev, Wikimedia Commons

Od 2010 r., przepis o oczkach wodnych wchodzi w życie od 2011 r.

Zabrania się niszczenia:

- 1) drzew będących pomnikami przyrody, objętych ochroną na podstawie przepisów ustawy o ochronie przyrody,
- 2) rowów, których szerokość nie przekracza 2 m,
- 3) oczek wodnych, w rozumieniu przepisów o ochronie gruntów rolnych i leśnych, o łącznej powierzchni mniejszej niż 100 m²
– znajdujących się w obrębie działki rolnej.

4. Zabrania się niszczenia:

- 1) siedlisk roślin i zwierząt objętych ochroną gatunkową na podstawie przepisów ustawy o ochronie przyrody,
- 2) siedlisk przyrodniczych w rozumieniu przepisów ustawy o ochronie przyrody
– położonych na obszarach objętych formami ochrony przyrody, o których mowa w art. 6 ust. 1 pkt 1–9 tej ustawy

Minimalne normy

- Łąki i pastwiska - koszone do 31 lipca i pokos usuwany (gdy objęte programami rolnośrodowiskowymi - 31 października), lub wypas;
- Wymóg koszenia lub zabiegu uprawowego co najmniej raz w roku na ugorach
- Na stokach $>20^\circ$ zakazany czarny ugor, redliny wzdłuż stoku,
- Zakazane wypalanie;
- Zakazana uprawa ciężkim sprzętem w okresie wysycenia wodą;
- Na obszarach zagrożonych erozją 40% gruntów ornych pod okrywa roślinną zimą
- Brak drzew i krzewów z wyjątkiem niepodlegających wycięciu wg przepisów o ochronie przyrody, mających znaczenie dla ochrony wód i gleb, nie wpływających na produkcję roślinną. Na łąkach pastwiskach, stokach $>20^\circ$ dozwolone do 50 szt/ha jeżeli nie wpływają na produkcję;
- Wlicza się rowy $<2m$ i oczka wodne $<100m^2$

Oferta rolnośrodowiskowa 2007-2013: siedliska ptaków

Oferta rolnośrodowiskowa w Naturze 2000:
1370 zł/ha za:
koszenie co roku między 1.08 a 30.09, z pozostawianiem
5-10% nieskoszonych łąki lub wypas do 0,5 DJP/ha od
maja do października; dopuszczone wapnowanie i
nawożenie do 60kgN/ha poza terenami zalewowymi,
zakaz zabiegów od kwietnia do pierwszego pokosu

Foto: Wikipedia Commons
http://pl.wikipedia.org/wiki/Grafika:Seggenrohrsanger_hand.jpg; GNU FL Licence

Oferta rolnośrodowiskowa 2007-2013: siedliska przyr.

Przykład: mechowiska (7230)

Oferta rolnośrodowiskowa
w Naturze 2000:
1390 zł/ha za:
Koszenie 50% powierzchni co
roku lub całej powierzchni co 2
lata w terminie 15.07-30.09,
zakaz wypasu i nawożenia

Ale wybór pakietów zbyt wąski dla Natury 2000

Fot. M. kutera, Wikimedia commons

Modraszek telejus - żaden z istniejących pakietów nie jest dla niego idealny !

Fot. M. kutera, Wikimedia commons

Wzajemna zgodność i minimalne normy - konsekwencje

Przestrzeganie minimalnych norm i wymogów wzajemnej zgodności nie może być przedmiotem dobrowolnych kontraktów rolnośrodowiskowych !

- Jest warunkiem wszelkich płatności (także bezpośrednich)
- Szczególne wymogi ('uciążliwości') na obszarach Natura 2000 mogą być przedmiotem wsparcia „płatności Natura 2000” - lecz najpierw muszą być ustanowione jako obligatoryjne

Mechanizm „płatności Natura 2000” dotychczas w Polsce nie uruchomiony i nie obmyślony”

2014-2020 ?

„Reforma Wspólnej Polityki Rolnej”

- Coś się zmieni - ale nie wiemy dokładnie, co
- Deklaracje polityczne:
  - „Prośrodowiskowość”
  - Ale: „konkurencyjność”
  - Filar I -> Filar II (proaktywność polityki rolnej)
  - Większe powiązanie filaru I z „usługami ekologicznymi” (warunki środowiskowe)
  - Ale „uproszczenie wymogów wzajemnej zgodności”
  - Wsparcie dla Natury 2000
  - Zapewne utrzymanie programów rolnośrodowiskowych

Bardziej szczegółowe propozycje - ok. połowy 2011 r.

Fot. K. Barańska

Dziękuję za uwagę

Opracowanie wsparł
NFOŚiGW w ramach
projektu
„Dofinansowanie
instytucjonalne POE
na lata 2010-2011”

Paweł Pawlaczyk
Klub Przyrodników
pawpawla@wp.pl